

**עין משפט**
**נר מצוה**

**פה א ב מ** מיי פיה״ל מהל׳ טוען ומטען הל׳ ו סמג עשין ט׳ טוש״ע ח״מ ס׳ קמו סעיף א׳:
**פ ו ג ד מ** מיי פיה״ל שם הל׳ י סמג שם טוש״ע ח״מ ס׳ קמו סעיף ג׳:
**פ ה ו ה** מיי פיה״ל שם הלכה ז סמג שם טוש״ע ח״מ ס׳ קמו סעיף ד׳:

**רבינו גרשום**

ומשני האי דקתני יהודה וגליל לא הוּא מחאה משום דבשעת חירום הורכים שנו ומשום הכי לא הוּא חזקה דאי טעין ליה מחזיק אלאמלא הית מוחה בתוך ג' הייתי מזהר בשרא דלא מירכס מצי למימר ליה המפרע משום דהרס הורכים הוא לא הוו שירות מצויות אדאלי ולימחו לך ולחכי לא מחתי, ומקשה אי הכי מאי שנא יהודה וגליל דנקט דלא הוּא חזקה אפי' יהודה ויהודה גמי לא הוּא חזקה הוּאיל דבשעת חירום הוא ומשני משום הכי נקט [יהודה וגליל] דכשעת חירום דמי דלאק שירות מצויות: אין מחזיק בנכסי בורה. דאי ברח אינש ממלכות ואחא אחר וחזיק בנכסיו לא הוּא חזקה. (א) והא אמר ליה לרב דמיש הכי אין מחזיקן במחאה שלא בפניו לא הוּא מחאה. והא אמר ר' אבא בר ממל אמר רב לעיל דמחזין מחתי' דמחאה שלא בפניו הוּא מחאה ואמאי אין מחזיקין. רב לעמיה דתנא דמתי' קאמר. איכא מחאה חז"ה כי אמריתא קמיא דשמואל אמר לי מצי קיימי וכי למחוי בפניו הוא צריך וכיון שהוא יכול למחות בכל מקום שהוא ולא מיחה פשיטא דמחזיקין. ורב מצי קמיל דמחזיקין אי משום דקסבר מחאה שלא בפניו הוּא מחאה והאי לא מיחה להכי מחזיקין והא אמרה רב חזא זימנא דראמרינן לעיל. אלא הא קמיל רב דאע"ג דמיחה בפני שנים שאני יכולין לומר לו שאני עוברי דרכים אפי' הכי הוּא מחאה שאם אין מחזיקין לומר לו לימרו למאן דלימא ליה משום דחברך וכו' אבל אי לא מתי' כלל (אין) מחזיקין תרתי. בתמי' קאמר כלומר דהני תרי מילי לא מצי קיימי דחזא קשיא לאידך משום דאי אמרינן אין מחזיקין בנכסי בורה משמע משום דמחאה שלא בפניו היא מחאה והדר תני דחזא מחאה. כאן בבורח מחמת ממון שמחזיר לאנשי העיר אין צריך לו להחביא עצמו כל כך והיה יכול למחות שלא בפניו והוּא מחאה ואי לא מיחה וחזיקין אחר בנכסיו הוי חזקה אבל בורה מחמת מרדן מיהיה מורד ומחזיר למלכות אין מחזיקין בנכסי משום דאי הוה מוחה יודע למלכות היכן הוא ויבקשוהו עי שימצאוהו ויהא מסוכן בגופו ומשום

<sup>[א]</sup> נראה דל"ל ופרכין דכ מלי קמ"ל דאין מחזיקין משום דמחאה שלא בפניו.

## לח:

**דסתם** יהודה וגליל בשעת חירום דמי. ואם תאמר ומאי שנא דגבי גט אמר בריש גיטין (ד' ד: ושם ד"ה כיון) המביא גט ממדינה למדינה בארץ ישראל אין צריך לומר בפני נכתב ובפני נחתם משום כיון דאיכא עולי רגלים משכח שכיחי לקיימו ואפי' בזמן שאין בהמ"ק (א) כיון דאיכא חמי דינים דקביעי משכח שכיחי וי"ל דודאי גבי גט מציין לקיימו אפי' מיהודה לגליל לפי שהאשה רגילה לחור אחר עדי קיום אבל הכא אי לאו דשכיחי טובא לעולם לא ישמע מחמתו שאין המחזיק רגיל לחור אם מוחה לו ואם לאו הלכך בשיירות דעולי רגלים ובחי דינין לא סגי וא"ת והא דאמר' הסם (דף וי.) רב שסת מנריך (ט) (מערכא לערכא) ורבא מנריך אפי' באותה שכונה ופריך והא רבא הוא דאמר לפי שאין עדים מציין לקיימו ומשני שאני בני מחאה דיידי אטו מי נימנא דבמחאה מחאה שלא בפניו לא הוי מחאה וינטרך לבא לפניו למחות וי"ל דלא דמי דכשחותמים על הגט במחאה והולכין להן אין דרך שיטעון בעיר אנחנו חתמנו על גט פלוני אבל במחאה דרך הליכתם רגילות לומר פלונימיה<sup>[א]</sup> (ושומעין אחרים עד שנשמע צבית המחזיק: **אין** מחזיקין בנכסי מחמת מרדן צהא לא פליג שמואל דממוכס בסמוך<sup>[ב]</sup> ודוקא צבורא אבל באינש דעלמא הוּא חזקה שיכול לבא למקום שמחזיק שם ולמחות<sup>[ג]</sup> אבל צבור אינו רשאי לבא צמקוס שעומד לא הוּא מחאה שלא בפניו וכבר נה' כר' יהודה דקמי ויצא לשנה אחרת וימחה משמע שצריך למחות בפניו וא"ת ודלמא ר' יהודה נמי לא בעי מחאה בפניו וה"ק ויצא במדינה שהמחזיק צה וימחה כגון אם הוא ציהודה יצא ציהודה וימחה שאז תשמע מחמתו וכי תימא (א) וכיון שחזקה נשמעת עד אספמיא גם המחאה תשמע עד אספמיא ואי מחאה שלא בפניו הוי מחאה לתיבי ארובתיה ולימחי הא לימא דאי כל מקום שחזקה נשמעת גם המחאה נשמעת אם כן היכי מוכח לעיל דלרבנן מחאה שלא בפניו הוּא מחאה אימא דלעולם (א) דלא הוי מחאה לפי ציהודה והחזיק ציהודה הוי חזקה לפי שהיא נשמעת ויצא וימחה נפמי המחזיק אבל מיהודה לגליל אין החזקה נשמעת ומשום הכי לא הוּא חזקה אלא ודאי פשיטא ליה לגמרא דהחזקה נשמעת מרחוק אבל מחאה לא<sup>[ד]</sup> ולהכי מוכח לעיל שפיר דסביר רבנן דהוּא מחאה שלא בפניו דאי לא הוּא מחאה אלא צריך לבא לפני המחזיק א"כ מיהודה לגליל מהא חזקה כמו צציהודה ש' לו יליך ולמחות מיהודה לגליל נמי יליך לפניו וימחה וי"ל מדלא תני ר' יהודה אומר ויצא לשנה אחרת וימחה ויודיעהו שמע מינה שצריך למחות לפניו. ר"י:

**ולבחר** נקיטנא י"ה. נראה לר"י דלא צריך למימר נקיטנא ליה אלא אורחא דמילתא נקט מדלא קאמר רב זבדי פלוני גולגא הוא דאכיל לארעאי בגולגותא לא הוּא מחאה פלוני גולגא הוא דאכיל לארעאי בגולגותא ולמחר נקיטנא ליה כדינא הוּא מחאה: רב ומרסיקין מאותו המלכות שדר צה המחזיק אפי'<sup>[א]</sup> הכי מחזיקין בנכסי בורה צורח דהוּא חזקה נמי הוּא חזקה. ושמואל שהיה מקשה על דברי רב ואומר פשיטא וכי למחות לפניו הוא צריך להך רבותא דקאמר רב לא אסיק אדעתיה והלכך פריך שפיר מאי אתא רב לאשמעינן: **אמר רב ענן** לדידי מיפרשא לי כו'. **אלנכא** אשניוייא דשנינן אליבא דרב אתא<sup>[א]</sup> לאשמעינן דהך רבותא לא סבירא ליה לשמואל כדמפרש ואילי והוה מתמהא פשיטא: **אלנכא אין מחזיקין בנכסי בורה**. דמחאה שלא בפניו לא הוּא מחאה וכיון דלא מצי מערער למחוי מחזיק נמי לא מצי אחזוקי: **ומחאה שלא בפניו הוּא מחאה**. והלכך חזקה שלא בפניו הוּא חזקה ומשום הכי מחזיקין בנכסי בורה דהא נפשות ירא למחות פן יודע מקום תחנונו וירדוף גואל הדם אחריו כי בתמייה משום דקשיא רישא לסיפא. ומשני לא קשיא כאן צבורא מחמת ממון ואילו בורה רבא הלכתא (א) שלא בפניו הוּא מחאה משום דמצי למחוי וכל מקום שזה יכול למחות חוקתו של חזירו בנכסיו הוּא חזקה הואיל ולא מיחה דכיון דמחמת חוב ממון הוא בורה אין זה צורח אלא לאישתמוטי בעלמא עד דהוה ליה ופרע ואינו ירא למחות דכיון דאנוס הוא ואין לו מה לפרוע אין רודפין אחריו ואם נודע מקומו שצרכ שם אינו חושש: **כאן צבורא מחמת מרדן**. מחמת רציחת נפשות ירא למחות פן יודע מקום תחנונו וירדוף גואל הדם אחריו כי יחס לבצו והשיגו והרגו ובצדידיה קפסיק רבא דאין מחזיקין בנכסי בורה והכי הלכתא: **מרדן**. לשון רציחה בלשון פרס כדאמרין בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף קיז). השתא פרסאי דקפדי אשפיכות דמים ואמרי מרדן מרדן: היכי דמי **מחאה**. אמחאה שלא בפניו קאי דפסיקנא לעיל דהוּא מחאה: **אמר רב זבדי**. אמר לשהדי פלניא גולגא הוא לא הוּא מחאה שאפילו אם יאמרו עדים לשון זה למחזיק לא אחי לאודורי בשטריה דהא לא ידע אחאי קרי ליה גזלן שיהר בשטרו: **אבל אמר לו פלניא גולגא הוא דקאכיל לארעאי בגולגותא**. שהרי לא מכרתיה לו דהשתא הוה ליה לאודורי בשטר מכירת שדה (א) זה מאחר שערער זה עליו והלכך הוּא מחאה: (א) **ונמחר שנבעא ליה כדינא הרי זה מחאה**.

**ולבחר** נקיטנא י"ה. נראה לר"י דלא צריך למימר נקיטנא ליה אלא אורחא דמילתא נקט מדלא קאמר רב זבדי פלוני גולגא הוא דאכיל לארעאי בגולגותא לא הוּא מחאה פלוני גולגא הוא דאכיל לארעאי בגולגותא ולמחר נקיטנא ליה כדינא הוּא מחאה: רב ומרסיקין מאותו המלכות שדר צה המחזיק אפי'<sup>[א]</sup> הכי מחזיקין בנכסי בורה צורח דהוּא חזקה נמי הוּא חזקה. ושמואל שהיה מקשה על דברי רב ואומר פשיטא וכי למחות לפניו הוא צריך להך רבותא דקאמר רב לא אסיק אדעתיה והלכך פריך שפיר מאי אתא רב לאשמעינן: **אמר רב ענן** לדידי מיפרשא לי כו'. **אלנכא** אשניוייא דשנינן אליבא דרב אתא<sup>[א]</sup> לאשמעינן דהך רבותא לא סבירא ליה לשמואל כדמפרש ואילי והוה מתמהא פשיטא: **אלנכא אין מחזיקין בנכסי בורה**. דמחאה שלא בפניו לא הוּא מחאה וכיון דלא מצי מערער למחוי מחזיק נמי לא מצי אחזוקי: **ומחאה שלא בפניו הוּא מחאה**. והלכך חזקה שלא בפניו הוּא חזקה ומשום הכי מחזיקין בנכסי בורה דהא נפשות ירא למחות פן יודע מקום תחנונו וירדוף גואל הדם אחריו כי בתמייה משום דקשיא רישא לסיפא. ומשני לא קשיא כאן צבורא מחמת ממון ואילו בורה רבא הלכתא (א) שלא בפניו הוּא מחאה משום דמצי למחוי וכל מקום שזה יכול למחות חוקתו של חזירו בנכסיו הוּא חזקה הואיל ולא מיחה דכיון דמחמת חוב ממון הוא בורה אין זה צורח אלא לאישתמוטי בעלמא עד דהוה ליה ופרע ואינו ירא למחות דכיון דאנוס הוא ואין לו מה לפרוע אין רודפין אחריו ואם נודע מקומו שצרכ שם אינו חושש: **כאן צבורא מחמת מרדן**. מחמת רציחת נפשות ירא למחות פן יודע מקום תחנונו וירדוף גואל הדם אחריו כי יחס לבצו והשיגו והרגו ובצדידיה קפסיק רבא דאין מחזיקין בנכסי בורה והכי הלכתא: **מרדן**. לשון רציחה בלשון פרס כדאמרין בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף קיז). השתא פרסאי דקפדי אשפיכות דמים ואמרי מרדן מרדן: היכי דמי **מחאה**. אמחאה שלא בפניו קאי דפסיקנא לעיל דהוּא מחאה: **אמר רב זבדי**. אמר לשהדי פלניא גולגא הוא לא הוּא מחאה שאפילו אם יאמרו עדים לשון זה למחזיק לא אחי לאודורי בשטריה דהא לא ידע אחאי קרי ליה גזלן שיהר בשטרו: **אבל אמר לו פלניא גולגא הוא דקאכיל לארעאי בגולגותא**. שהרי לא מכרתיה לו דהשתא הוה ליה לאודורי בשטר מכירת שדה (א) זה מאחר שערער זה עליו והלכך הוּא מחאה: (א) **ונמחר שנבעא ליה כדינא הרי זה מחאה**.

## חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

**א** **הא קמ"ל**. ר' אבא: **דסתם יהודה וגליל**. אפי' בשעת שלום: **כשעם חירום דמי**. שאין שיירות מנזיות מוז לזו. אבל בשאר מלכיות אי איכא חירום לא הוּא חזקה אבל בשעת שלום הוּא חזקה דהא שיירות מנזיות והאי דקאמר רבי אבא בשעת חירום שנו הכי קאמר יהודה וגליל הרי הן כשעת חירום של שאר מלכיות:

**אין מחזיקין בנכסי בורה**. כלומר אם החזיק אינה חזקה כדמפרש ואזיל דקסבר מחאה שלא בפניו לא הוּא מחאה וכיון דלא יכול למחות גם זה לא יכול להחזיק וכו' יהודה סבירא ליה דאמר במתנימין ילכו ויודיעוהו שנה ויצא לשנה אחרת דמשמע דלצריך למחות בפניו: **כי אמריסא**. להא דרב קמיה דשמואל אחר פטירתו של רב שצא ללמוד לפני שמואל. רב מת מקמי שמואל כדאיסתא בשחיטת חולין (דף טז:): דכל זמן שהיה רב קיים הוה שלח ל' ר' יוחנן לקדם רבינו שבצבל כי נח נפשיה דרב שלח ל' לשמואל לקדם חזירנו כו'. א"ל. שמואל: **ועי למחות בפניו הוא צריך**. בתמייה. אלא לא צריך למחות בפניו דמחאה שלא בפניו הוּא מחאה והלכך מחזיקים נמי שלא בפניו דאיבעי ליה למחוי: ומקשה גמר' והאמר רב **מחאה שלא בפניו הוּא מחאה**. כדאמר ר' אבא אמר רב לעיל (ט"א) לעולם קסבר מחאה שלא בפניו כו'. ודמדפריך למילתיה דת"ק איכא למימר דסבירא ליה הכי: **לעעמא דסנא קמא**. פירש רב משום דקשא רישא לסיפא וליכא לתרצה אלא כדי האי גוונא: וליה לא סבירא ליה. אלא כרבי יהודה סבירא ליה: **מחזיקין בנכסי בורה**. דמחאה שלא בפניו

הוּא מחאה ואיבעי ליה למחוי ומדלא מיחה הפסיד דכיון דשיירות מנזיות אנו סהדי שנודע לו שאחרים החזיקו בקרקע שלו ולא מצי טעין לא ידעתי ולפיכך לא מחיתי דכי היכי דמחאה שלא בפניו הוּא מחאה משום דחברך חזרא אית ליה ושמע המחזיק מחמתו של זה המערער הכי נמי נודע לו שהחזיק זה בקרקע שלו והוא לא מיחה ולפיכך הפסיד. והאי דנקט צורח לאו דוקא דהוּא הדין לכל מרחיקי ארצא<sup>[א]</sup> אלא אורחא דמילתא נקט שאין דרך בני אדם להחזיק בקרקע של אחרים בגזל אלא בקרקע צורח: **א"ל פשיטא**. דמחזיקין דהא ממתנימין דקתני (ט"א) שלג ארצות לחזקה שמעינן דמחאה שלא בפניו הוּא מחאה ואיבעי ליה למחוי ומדלא מיחה הפסיד. בגמרת ירושלמי [פ"ג] רב אמר אין חזקה לצורח ולא מאריך לארך ושמואל אמר יש להן חזקה אמר רב נחמן קרא מסייע ליה למי ויתן לה המלך סרים אחד לאחר השב אח כל אשר לה ואת כל תבואת השדה מיום עזבה את הארץ ועד תעה (מלכים ב' ז): **ורב מאי קמ"ל** דקאמר מחזיקים בנכסי בורה הא ודאי קמ"ל מחאה שלא בפניו הוּא מחאה והיה לו למחות הלכך חזקה נמי שלא בפניו ברה מחאה הוּא חזקה: **והא אמרה רב חזא זימנא**. דאמר ר' אבא בר ממל אמר רב לעיל (ט"א) לעולם מחאה שלא בפניו הוּא מחאה כו' ומסתמא הוה שמעינן דכסתם מתני' סבירא ליה מדמפרש לה הכי: **אפי' מיחה בפני צ' שאין יכולין לומר לו**. כגון חיגרין או שהולכין למדינת הים דאמר ר' אבהו דמיאני ליה מחאה כי הך ואע"ג דהך לא יאמרו לו למחזיק דחברך חזרא אית ליה והלכך כיון דהוּא מחאה חזקה נמי הוּא חזקה. ושמואל שהיה מקשה על דברי רב ואומר פשיטא וכי למחות לפניו הוא צריך להך רבותא דקאמר רב לא אסיק אדעתיה והלכך פריך שפיר מאי אתא רב לאשמעינן: **אמר רב ענן** לדידי מיפרשא לי כו'. **אלנכא** אשניוייא דשנינן אליבא דרב אתא<sup>[א]</sup> לאשמעינן דהך רבותא לא סבירא ליה לשמואל כדמפרש ואילי והוה מתמהא פשיטא: **אלנכא אין מחזיקין בנכסי בורה**. דמחאה שלא בפניו לא הוּא מחאה וכיון דלא מצי מערער למחוי מחזיק נמי לא מצי אחזוקי: **ומחאה שלא בפניו הוּא מחאה**. והלכך חזקה שלא בפניו הוּא חזקה ומשום הכי מחזיקין בנכסי בורה דהא נפשות ירא למחות פן יודע מקום תחנונו וירדוף גואל הדם אחריו כי בתמייה משום דקשיא רישא לסיפא. ומשני לא קשיא כאן צבורא מחמת ממון ואילו בורה רבא הלכתא (א) שלא בפניו הוּא מחאה משום דמצי למחוי וכל מקום שזה יכול למחות חוקתו של חזירו בנכסיו הוּא חזקה הואיל ולא מיחה דכיון דמחמת חוב ממון הוא בורה אין זה צורח אלא לאישתמוטי בעלמא עד דהוה ליה ופרע ואינו ירא למחות דכיון דאנוס הוא ואין לו מה לפרוע אין רודפין אחריו ואם נודע מקומו שצרכ שם אינו חושש: **כאן צבורא מחמת מרדן**. מחמת רציחת נפשות ירא למחות פן יודע מקום תחנונו וירדוף גואל הדם אחריו כי יחס לבצו והשיגו והרגו ובצדידיה קפסיק רבא דאין מחזיקין בנכסי בורה והכי הלכתא: **מרדן**. לשון רציחה בלשון פרס כדאמרין בהגוזל ומאכיל (ב"ק דף קיז). השתא פרסאי דקפדי אשפיכות דמים ואמרי מרדן מרדן: היכי דמי **מחאה**. אמחאה שלא בפניו קאי דפסיקנא לעיל דהוּא מחאה: **אמר רב זבדי**. אמר לשהדי פלניא גולגא הוא לא הוּא מחאה שאפילו אם יאמרו עדים לשון זה למחזיק לא אחי לאודורי בשטריה דהא לא ידע אחאי קרי ליה גזלן שיהר בשטרו: **אבל אמר לו פלניא גולגא הוא דקאכיל לארעאי בגולגותא**. שהרי לא מכרתיה לו דהשתא הוה ליה לאודורי בשטר מכירת שדה (א) זה מאחר שערער זה עליו והלכך הוּא מחאה: (א) **ונמחר שנבעא ליה כדינא הרי זה מחאה**.

ואי

מסורת הש"ס

<sup>[א]</sup> לעיל סח: וש"ת, (ג) [נתקן לו.], (א) [ש"ך לע"ב, ד' ז"ל ומדמפרש, (ב) ז"ל מאלרס. דק"ס, (ו) גי' רשא"ל משום, (ז) כ"א לאפלוני, (ח) [ש"ך לדף לו.], (ט) [ז"ל משטתה לשכונה,]

**הגהות הב"ה**

(א) גמ' דלמר רב ענן י"ב גירסת רש"ים אמר רב ענן: (ב) שם פלגא גולגא הוה דקאכיל לה לארעאי: (ג) רשב"ד"ה ומחאה וכו' רבא הלכתא מחאה שלא בפניו וכו' דלסוף הוה דאין לנו: (ד) י"ה אבל וכו' שהיה זו מחאה: (ה) תוב' ד"ה דסתם וכו' בית המקדש קיים כיון וכו' וי"ל דודאי גט עדים מציין לקיימו וכו' אם מוחה לו אם לאו הלכך בשבחות דעולי רגלים: (ו) ד"ה אין וכו' יומא מזהר ב"ל ז"ל ואות ו' נמחק: (ז) בא"ד אימא דלעולם לא יכיל ואות ד' נמחק:

**מוסף רש"י**

הכרך חב"רא אית ליה. ויאמרו זה היה והסבר צא לאזני ואינו יכול לומר אילו שמעתי הייתי נוהג כדאיתא וכו' (ע"פ חכ). ומחאה שלא בפניו הוּא מחאה. ולא ענינן שיטלן שלחו למחות בפניו, אלא מכיון שהיחה שלא בפניו הוּא מחאה, שהרי יכול הסבר לבא לאזני ופילגי לא ידע המחזיק מחמתו של מערער לא ישיסנן מאחר שמיחה זה סבון (קטן לס.).

**מוסף תוספות**

א. דדרך בני אדם כששומע דבר תימה שאדם מחזיק בקרקע שאינו שלו אמרו ד: ב. [ו]ק"ס להו במילתיה דרב דאפי' בבורח מחמת ממון קאמר. ר"ן. ג. [ו]אל מצי טעין להכי לא מחינא משום דמחאתי לא הוי מחאה ולא הוה ליה למתי. רשב"א. ד. עין מוס' לעיל בסוף עמוד א' ד"ה מחאה.